

Reflexions sobre la diversitat sexual i de gènere a la Universitat

Organitzat pel Deganat d'Educació i Psicologia

Ponents: Pilar Albertín, Núria Sadurní i Jose Antonio Langarita,

Sessió 1: 19 de març 2026

Sessió 2: 4 de maig 2026

 Universitat de Girona
Facultat d'Educació i Psicologia

Què és?

Per què és important

Mandat legal i polític

A nivell Europeu. Dret primari

Carta dels Drets Fonamentals de la Unió Europea (2007)

Article 21 – Prohibeix qualsevol tipus de discriminació, citant en particular les raons de “sexe, raça, color, orígens ètnics o socials, característiques genètiques, llengua, religió o conviccions, opinions polítiques o de qualsevol altre tipus, pertinença a una minoria nacional, patrimoni, naixement, discapacitat, edat o orientació sexual.”

Tractat de Funcionament de la Unió Europea (TFUE, 2010)

Article 19 – “El Parlament Europeu podrà adoptar accions adequades per lluitar contra la discriminació per motius de sexe, origen racial o ètnic, religió o conviccions, discapacitat, edat o orientació sexual.”

Mandat legal i polític

A nivell Europeu. Directives

Directiva 2000/78/CE. Igualtat en l'ocupació

Prohibeix la discriminació en l'àmbit laboral i de l'ocupació, incloent-hi l'orientació sexual.

Directiva 2004/38/CE. Lliure circulació

Utilitzada per obligar al reconeixement de les parelles del mateix sexe.

Directiva 2012/29/UE. Drets de les víctimes

Prohibeix la discriminació de les víctimes, incloent-hi l'orientació sexual, la identitat de gènere i l'expressió de gènere.

Directives 2024/1499 i 2024/1500. Organismes d'igualtat

Amplien i clarifiquen el mandat dels organismes d'igualtat, obliguen a garantir-ne la independència i a dotar-los de recursos per a l'assessorament

Mandat legal i polític

A nivell Europeu. Estratègia LGBTIQ 2026-2030

Protecció, empoderament i implicació de tota la societat

- Integració de la igualtat LGBTIQ en les polítiques d'educació i innovació
- Finançament específic sobre qüestions LGBTIQ en els programes de recerca
- Prevenció de la violència i del discurs d'odi; reforç dels protocols, incloent entorns digitals i la vida als campus universitaris
- Enfortiment dels organismes d'igualtat (plans d'igualtat de gènere i participació)

(no vinculant)

Mandat legal i polític

Ley 4/2023 (Llei trans)

- Reconeix la rectificació registral del sexe per voluntat lliurement manifestada, sense informes mèdics ni obligació de diagnòstic (despatologització)
- Declara que les persones trans no són malaltes i que la seva identitat o expressió de gènere no pot ser tractada com a trastorn.
- Prohibeix les “teràpies de conversió”
- Introdueix un règim sancionador

Mandat legal i polític

Ley 4/2023 (Llei trans)

CANVI DE GÈNERE EN INFÀNCIA I ADOLESCÈNCIA

- A partir dels 16 anys poden sol·licitar el canvi de sexe al Registre Civil per si mateixes, sense autorització de terceres persones ni informes mèdics o psicològics.
- Entre 14 i 16 anys poden presentar la sol·licitud elles mateixes, però han d'anar assistides per les seves representants legals. En cas de desacord, es pot nomenar una defensora judicial.
- Entre 12 i 14 anys només poden canviar la menció registral del sexe amb autorització judicial, que haurà de valorar la maduresa de la menor i l'estabilitat de la seva identitat de gènere.
- Les persones menors de 12 anys no poden canviar la menció registral del sexe, però sí que poden canviar el nom en la documentació per adaptar-lo a la seva identitat de gènere, a petició de les progenitores i amb audiència de la menor.

Mandat legal i polític

Ley 4/2023 (Llei trans)

UNIVERSITATS (ART. 20.3)

“Les administracions educatives competents i les universitats impulsaran la introducció, als plans d’estudis conduents a l’obtenció dels títols universitaris i de formació professional oficials que habiliten per a l’exercici de professions docents, sanitàries i jurídiques, de continguts dirigits a la capacitació necessària per abordar la diversitat sexual, de gènere i familiar.”

Mandat legal i polític

Ley 4/2023 (Llei trans)

DEURE D'ACTUACIÓ (ART. 63)

"Quan una autoritat pública, en l'exercici de les seves competències, tingui coneixement d'un cas de discriminació per alguna de les causes previstes en aquesta llei, haurà, si és competent, d'incoar el corresponent procediment administratiu, en el qual es podran acordar les mesures necessàries per investigar les circumstàncies del cas i adoptar les mesures oportunes i proporcionades per a la seva eliminació o, en cas de no ser-ho, comunicar aquests fets de manera immediata a l'administració competent, d'acord amb el que estableixen les lleis administratives".

Mandat legal i polític

Llei catalana contra la LGTBIfobia (Llei 4/2023)

- Nova llei respecte a la del 2014
- Garanteix el dret a la igualtat de tracte i la no-discriminació per orientació sexual, identitat o expressió de gènere i característiques sexuals, i el dret a l'autodeterminació de la identitat i l'expressió de gènere.
- Assumeix l'LGBTI-fòbia com a fenomen estructural lligat al sistema cisheteropatriarcal, i obliga els poders públics a prevenir, investigar, sancionar i reparar discriminacions i violències amb diligència deguda

Mandat legal i polític

Llei catalana contra la LGTBIfobia (Llei 4/2023)

- Incorpora de forma central el dret a la lliure autodeterminació de gènere, reconeix les persones no binàries i obliga a habilitar una tercera opció en la documentació administrativa de tot el sector públic català.
- Aprofundeix en la protecció de les persones intersexuals, prohibint intervencions no necessàries sobre característiques sexuals sense consentiment informat i respectant el seu desenvolupament corporal.
- Estableix la coeducació i l'educació afectivosexual integral com a obligatòries a totes les etapes, amb materials respectuosos amb la diversitat familiar, sexual i de gènere.

Mandat legal i polític

Llei catalana contra la LGTBIfobia (Llei 4/2023)

UNIVERSITATS

- Art. 20,3: “Les administracions educatives competents i les universitats han d’impulsar la introducció, en els plans d’estudi conduents a l’obtenció dels títols universitaris i de formació professional oficials que habiliten per a l’exercici de professions docents, sanitàries i jurídiques, de continguts dirigits a la capacitat necessària per abordar la diversitat sexual, de gènere i familiar.”
- Art. 20.4: “4. Així mateix, les administracions educatives competents i les universitats han de promoure la formació, docència i recerca en diversitat sexual, de gènere i familiar, i han de promoure grups de recerca especialitzats en la realitat del col·lectiu LGTBI i sobre les necessitats específiques de les persones amb VIH.”

Mandat legal i polític

Llei catalana contra la LGTBIfobia (Llei 4/2023)

NO BINARISME

- La llei reconeix el no binarisme com a identitat legítima i obliga a les administracions catalanes a donar-hi resposta jurídica i administrativa.
- Obliga totes les administracions públiques catalanes a incloure l'opció “no-binari” als formularis i registres, i a utilitzar el nom sentit en les relacions amb la persona encara que no coincideixi amb el DNI o el registre civil.
- Exigeix adaptar arxius i bases de dades per respectar la identitat de gènere autoexpressada, de manera que la categoria no-binària tingui tractament administratiu estable i no merament simbòlic.
- El personal de l'Administració ha de dirigir-se a la persona d'acord amb el seu nom i pronoms, incloses les persones no binaries.

Dades (FRA, 2024)

En els darrers 12 mesos, t'has sentit alguna vegada discriminat/ada per ser LGBTIQ per part del personal sanitari o dels serveis socials (p. ex. una persona recepcionista, infermera o metge, o una treballadora social)?

ESPANYA: SI (LGBTI: 15%; Dones trans: 24%; Homes trans 39%)

EU: SI (LGBTI: 14%; Dones trans: 39%; Homes trans 39%)

En els darrers 12 mesos, t'has sentit alguna vegada discriminat/ada per ser LGBTIQ per part del personal d'una escola o universitat? Això podria haver-te passat com a estudiant o com a pare/mare.

ESPANYA: SI (LGBTI: 15%; Dones trans: 17%; Homes trans 34%; 15-17 anys LGBTI: 34%)

EU: SI (LGBTI: 15%; Dones trans: 34%; Homes trans 36%; 15-17 anys LGBTI: 38%)

Durant la teva etapa escolar, vas parlar obertament del fet de ser LGBTIQ a l'escola?

	Mai	De vegades	Freqüentment	Sempre
Espanya	22%	37%	25%	15%
EU	28%	37%	26%	9%

Aspectes claus d'incorporar la perspectiva LGBTIQ a la docència universitària

- Els currículums que inclouen la diversitat sexual i de gènere contribueixen a combatre l'aïllament i milloren la sensació de seguretat.
- Quan es fan exercicis de reconeixement dels grups tradicionalment invisibilitzats, augmenten l'interès, el sentiment de pertinença i la participació.
- La formació universitària té un currículum cis i heterocentrat. Incorporar la diversitat empodera les persones LGBTIQ i contribueix a desmuntar estereotips.
- El professorat que incorpora continguts LGBTIQ és identificat com a figura de confiança.
- Incorporar la diversitat sexual i de gènere millora el contingut docent en presentar una interpretació de la realitat social més complexa i crítica.

Com aplicar-la?

Feminisme queer

Sobre les identitats

- Contingents, **no essencials**
- **No binarisme** (dona-home)
- La **sexualitat** (no nomès genitalitat) **eix central** en intersecció

Sobre la normalitat

- Els afectes (que he de sentir) i normes socials (que he de fer) estan marcades per una normalitat heterosexual
- Lo queer és una pràctica radical de **deconstruir el que entenem com normalitat i construir altres realitats**

Sobre el cossos i els afectes

- Formació d'**aliances, vincles**
- Viure amb **la incomoditat** (“no encaixar”)
- Importància del **desig i transgressió** activa

Per una pedagogia queer

Disseny d'assignatures

Continguts a les assignatures

Assignatures que treballin el tema

Protocols

Canals i protocols davant situacions de LGTBIQA+fobia

Igualtat d'oportunitats per les persones trans i no binaries

Protocols de transició de gènere

Evitar classificacions binàries

Dinàmiques a les aules

Respecte envers els cossos

Relacions de cura

Metodologies deconstructives de les identitats i de l'heterosexualitat i creació d'altres formes de comprensió lligades a l'experiència

Referents

Autors/es científics DSG

Professorat DSG

Llenguatge i reapropiació. Nous significats (noms, pronoms...)

Models no heteronormatius (imatges, exemples, performativitat corporal..)

Celebracions de la diversitat

Asociacions, xarxes específiques

Gracias